

Sosyal **Kimlik Kuramı: Motosiklet Kullanıcılarının İncelenmesi**

Mehmet ERTAŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi,
İşletme Fakültesi
E-posta: mehmet.ertas@deu.edu.tr

Gürhan AKTAŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi,
İşletme Fakültesi
E-posta: gurhan.aktas@deu.edu.tr

öz

Yaşamları boyunca çeşitli gruplarla etkileşim halinde olan insanların sosyal kimlikleri bu gruplar tarafından etkilenmektedir. Sosyal psikolojinin konusu olan sosyal kimlik kuramı kişilerin dâhil oldukları gruplarda kimliklerini ne şekilde oluşturduklarını incelemektedir. Bu çalışmanın amacı motosiklet gruplarında olan kişileri sosyal kimlik kuramının üç boyutu (bilişsel, duygusal ve değerlendirici) açısından incelemektir. Budoğrultuda kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılan 16 kişi ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde nitel araştırma tekniklerinden biri olan betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda motosiklet gruplarına katılan kişilerin, sosyal kimliklerinin bilişsel yönleri özgürlük, güvenlik ve kişinin fiziki özellikleri olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, sosyal kimliğin duygusal yönleri aidiyet ve bağlılık duygusu gibi özellikler olarak görülürken, değerlendirici yönleri ise gruba verilen önem ve değer olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Kimlik Kuramı, Bilişsel, Duygusal, Değerlendirici, Motosikletçiler.

GİRİŞ

Sosyal kimlik kuramı sosyal psikoloji içerisinde grup üyeliği, grup oluşma süreci ve gruplar arasındaki ilişkiyi konu alan önemli bir kavramdır. Sosyal kimlik kuramı ilk olarak Muzaffer Sherif in (1967) yapmış olduğu grup içi ve gruplar arası etkileşimleri gözlemlene çalışmalarına başlamıştır. Daha sonra 1980'li yıllarda Tajfel (1978), Tajfel & Turner, (1979) ve Turner (1982) tarafından sosyal kimlik teorisi başlığı altında çalışılmaya devam edilmiştir. Grup yapısı ve dinamikleri hem sosyal psikolojinin hem de sosyolojinin konusu olmasıyla birlikte bu çalışmada sosyal psikoloji içerisinde yer alan sosyal kimlik kuramı açısından açıklanmaya çalışılacaktır.

Sosyal kimlik, kişinin sosyal bir gruba ya da gruplara üyeliğine dair bilgi, aidiyet, saygı görme ve temsil edilme gibi ihtiyaçlarını karşılamak ve gruba yüklediği değer ve duygusal anlamlılık olarak ifade edilmiştir (Tajfel 1978; Tajfel ve Turner 1979). Tajfel (1981), Jackson (2002) ve Hinkle ve arkadaşları (1989), sosyal kimliğin bilişsel (grup üyeliği bilgisi), duygusal (grup üyeliğinin duygusal önemi) ve değerlendirici (grup üyeliğine verilen değer) olarak üç temel boyutu olduğunu ortaya koymuşlardır. Brown ve arkadaşları (1986) da buna paralel olarak, sosyal kimliğin, grup üyeliğinin farkındalığı, grup değerlendirmesi ve gruba duygusal yönlerden bağlılık olarak üç temel boyutu olduğu belirtmiştir. Karawasa (1991) sosyal kimliği grup kimliği içerisindeki bilişsel özellikler ve bireysel kimlik içerisindeki duygusal özellikler olarak ikiye ayırmıştır. Ellemers, Kortekaas ve Ouwerkerk (1999) sosyal kimliği oluşturun boyutları grup benlik saygısı (grup üyeliğinin değerlendirilmesi), kendini sınıflandırma (grup üyeliğinin farkındalığı) ve gruba olan bağlılık (grubun bir parçası olma arzusu) olarak belirlemişlerdir. Son olarak Cameron (2004) ise sosyal kimliği merkezietçilik, grup içi etki ve grup içi bağlar olarak üç boyuta ayırmıştır.

Literatürden de anlaşılacağı üzere araştırmacılar sosyal kimliğin üç temel boyutu üzerine odaklanmaktadır. Bunlar: bilişsel (grup üyeliği bilgisi, farkındalığı ve kendini sınıflandırma) duygusal (grup üyeliğinin önemi, etkisi ve bağlılığı) ve değerlendirici (grup üyeliğine verilen değer, üyelerin birbirine ve gruba bağlılığı) özelliklerdir. Deaux (1996) sosyal kimliğin bilişsel yönlerinin yalnızca kişilerin kendini sınıflandırma süreci olarak değer, aynı zamanda kendisinin belirlediği kategoriyle ilişkili inançların bir analizini de içerdiğini ileri sürmektedir. Duygusal yönler temel olarak, grup üyeliğinden memnun olma, gruba bağlılık ya da aidiyet hissini yansıtır (Tajfel 1981; Hinkle vd. 1989; Ellemers Kortekaas ve Ouwerkerk 1999; Jackson 2002). Değerlendirici yönler ise gruba üye olmanın kişiye getirdiği pozitif ve negatif durumlar, kişilerin grup üyelerine karşı sergilediği pozitif ve negatif davranışlar ve kişinin gruba verdiği değer gibi durumlardan oluşmaktadır (Tajfel 1981; Phinney 1990; Ellemers Kortekaas ve Ouwerkerk 1999).

Bu çalışmanın amacı, aktif olarak motosiklet kullanan ve motosiklet grubuna üye olan kişileri sosyal kimlik kuramının üç temel boyutu açasından incelemektir. Çalışma, rekreatif gruplar üzerine sosyal kimlik kuramını konu alan çalışmaların ilgili literatürde yeterli düzeyde olmamasından dolayı önem taşımaktadır. Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyal kimlik kuramının ne olduğu ve nasıl ortaya çıktığı aktarılmıştır. İkinci bölümde araştırmada verilerin nasıl elde edildiği ve hangi yöntemin kullanıldığından bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde elde edilen bulgular araştırma desenine uygun bir şekilde analiz edilmiştir. Son bölümde ise araştırmadan elde edilen bulgular ışığında çalışmanın sonuçları literatürle kıyaslanarak aktarılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı aktif olarak motosiklet kullanan ve motosiklet gruplarına dâhil olan kişileri, sosyal kimlik kuramının bilişsel, duygusal ve değerlendirici yönlerini temel alarak incelemektir. Araştırmada veri toplama ve analiz tekniği olarak nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla Guba'nın (1981) geliştirdiği ölçütler (güvenirlik, aktarılabilirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik) temel alınarak çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, araştırmacının veri toplanacak alanı bilmemesinden dolayı veri toplamak için kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Aktif olarak motosiklet kullanan ve bir gruba dâhil olan 16 katılımcıyla yarı yapılandırılmış, derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak mülakat yapılmasının amacı konuyu derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde analiz etmektir (Patton 2002). Veriler 03.07.2017- 19.09.2017 tarihleri arasında görüşme yapılan kişilerin üç tanesi ile mesafe ve zaman kısıtlarından dolayı telefonla, 13 tanesi ile de yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Görüşmeler 55 ila 75 dakika arasında sürmüştür. Verilerin analizinde ise betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırmacılar tarafından daha önceden belirlenen temalar üzerinden veriler özetlenip, görüşme yapılan kişilere ait aktarımları çarpıcı bir şekilde doğrudan alıntılarla yer verilmesidir (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Görüşmeler, kişiler aranarak uygun oldukları gün ve saatler için randevu alındıktan sonra yapılmıştır. Mülakatlar, katılımcıların izni dâhilinde ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınarak bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır. Görüşme yapılan motosiklet kullanıcılarının isimleri gizli tutulmuş Katılımcı 1, Katılımcı 2, ..., Katılımcı 16 şeklinde isimlendirilmiştir.

BULGULAR

Motosiklet gruplarına katılan kişilerin sosyal kimliklerinin incelendiği bu çalışmada, 13 erkek ve üç kadın motosiklet kullanıcısıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, 27 ila 59 yaş aralığında olup 4 ila 12 yıldan beri bir motosiklet kulübüne üye olduklarını ve onlarla seyahat ettiklerini belirtmiştir. Aynı zamanda katılımcılar mali müşavir, mobilyacı, tıp teknisyeni, satış temsilcisi, gümrük personeli gibi çeşitli meslek gruplarında çalışan kişilerden oluşmaktadır.

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ışığında motosiklet gruplarında olan kişilerde sosyal kimlik kuramının bilişsel yönleri özgürlük, güvenlik ve kişiye özgü fiziksel özellikler olarak ortaya çıkmıştır. Motosiklet grubundaki kişilerin kendilerine koydukları en önemli kimlik özelliği özgürlük olarak çıkmıştır. Kişiler motosiklet kullanırken rüzgârı çok iyi hissettiklerini, özgün ve duyarlı olduklarını, mo-

tosiklet kullanımının farklı açılardan olaylara bakabilme yeteneklerini geliştirdiğini ve motosiklet üzerindeyken normal hayatlarında yaşadıkları tüm olumsuzlukları unuttuklarını belirtmişlerdir. Motosikletin verdiği özgürlüğü vurgulayan katılımcılardan bazıları görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

“Motosiklete bindiğim sürece özgürlüğü farklı hissederim yani özgürüm, istediğim an istediğim şeyi yapabilirim, motosikletçi olmak güzel bir şey. Motosiklet olduğu sürece daha rahat hissederim, kendime daha çok zaman ayırabilirim, aileme daha çok zaman ayırabilirim, dışarıda görüştüğüm arkadaşlarıma daha çok zaman ayırabilirim.” (Katılımcı 3).

“Uzun yol seven, özgürlüğüne fena halde düşkün, motosiklet aşkını ölünceye kadar içinde bitirmeyecek olan bir insanımdır.” (Katılımcı 11)

Motosiklet grubundaki kişilerin bilişsel olarak kendilerinde gördükleri diğer bir sosyal kimlik özelliği güvenlik olarak ortaya çıkmıştır. Kişiler motosiklet kullanırken tam koruma ile seyahat ettiklerini, her türlü kazaya karşı dikkatli bir şekilde sürüş yaptıklarını ve her motosiklet kullanıcısının ileri sürüş eğitimlerini alması gerektiğini belirtmiştir. Motosikletlerini kask olmadan, güvensiz ve başkalarına zarar verebilecek şekilde sürenleri ise gerçek motosikletçiler olarak görmemektedirler. Bir motosikletçinin güvenli sürüş yapması gerektiğini bazı katılımcılar şu şekilde ifade etmiştir.

“Bir motosikletçinin çok dikkatli olması gerekiyor. Tüm ekipmanlarının üzerinde olması gerekiyor. Hiçbir şeyini eksik etmemesi gerekiyor, ceketi, eldiveni, kaskı olmadan motosiklet kullanmaması gerekiyor. Benim gözümde kask takmayan, sadece koluna takıp gezen adam benim için motosikletçi değildir. Üstüne sadece mont alıp, altına şort giyip terlikle motosiklet kullanan adam motosikletçi değildir. Önce önlemimi alacaksın motosiklet demek kaporta demek sen kaporta oluyorsun o yüzden her şeyi kullanacaksın, eldivenin, ayakkabın dizliğin, botun, montun her şeyin özel olmak zorunda ve bu şekilde dışarıya çıkarsan sen gerçekten motosikletçisindir.” (Katılımcı 13)

“Motosikletçi ilk önce kendini düşünmeli, yani ekipmanı olmalı, ikinci olarak motosikletini düşünmeli, bütün bakımlarını yapmalı, sürüş anında çevresini, arabaları, yayaları hepsini düşünmeli, yani pratik zekalı olmalı, yani gelecek tehlikeyi bir anda sezmeli, motosikletçi insan kısacası zeki olmalı, kafası basmayan adam motosikleti kullanamaz.” (Katılımcı 14)

Motosiklet gruplarına üye olan kişilerin bilişsel olarak kendilerinde gördükleri veya olmasını düşündükleri diğer bir sosyal kimlik öğesi kişilerin sahip olduğu fiziksel özellikleri olarak belirtilmiştir. Katılımcılar, motosiklet kullanıcılarının

dayanıklı, refleksleri iyi ve dengeli olması gerektiğini belirtmiştir. Görüşme yapılan kişilerin tamamı motosikletleriyle en az bir kaza yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu kazalardan ağır bir yara almadan kurtulmalarının nedenini dayanıklılığa, düşme sırasında dengeli, en sağlıklı bir şekilde nasıl düşüleceğini bilmelerine ve üzerlerinde yeterli ekipmanların olmasına bağlamışlardır. Motosikletçileri de bunları en iyi şekilde yapan kişiler olarak tanımlamaktadırlar. Katılımcılardan birisi bir motosikletçide olması gereken fiziksel özellikleri şu şekilde ifade etmiştir.

“Motosikletçinin gözleri iyi görmeli, refleksleri iyi olmalı, sağlam bir vücudu olmalı, ayık bir beyni olmalı, yorgun binmemeli, vücuduna dikkat etmeli, kıvrak olmalı, trafikte ön görülü sürmesi ve dikkat etmesi gerekir.”(Katılımcı 4).

“Uzun mesafe motor kullanıyorsanız dayanıklı olmanız lazım, hayatınızda spor mutlaka olmalı uzun mesafe sürüyorsanız. Yapan da var yapmayan da var benim çevremde birçok arkadaşım kışın salona gider, yürüyüşünü yapar, kendini fit tutmaya çalışır, sağlıklı olmaya çalışır yazında motosiklet üstünde geçirir.” (Katılımcı 15)

Sosyal kimlik kuramının duygusal boyutu, kişilerin gruba aidiyet ve duygusal açıdan bağlılıkları olarak ortaya çıkmıştır. Görüşme yapılan kişilerin büyük çoğunluğunun motosiklete, motosiklet grubuna ve gruptaki arkadaşlarına aidiyetlerinin ve bağlılıklarının olduğu sonucuna varılmıştır. Motor grubuna ait yelekler giyme ve motosiklete özgü ritüelleri gerçekleştirme, sadece grupta olduğu için etkinliklere ve sürüşlere katılma, grup içerisinde sorunu olan üyelerin sorununu çözme gibi nedenler kişilerin motosiklet gruplarına olan aidiyetlerini sağlamaktadır. Aynı zamanda motosiklet grubundaki bu kişiler grup içinde arkadaşlarının yapmış olduğu cenaze, düğün ve kutlama gibi aktivitelere motosikletçi kimlikleriyle dâhil olmakta ve arkadaşlarına destek vermektedirler. Gruba aidiyetlerini ortaya koyan bazı katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

“Motosiklet grubunun yeleşini giydiğim zaman tahmin ediyorum bu aidiyet sağlanıyor büyük oranda yelek sağlıyor, yelek nasıl sağlıyor diyeceksin ama yelek çok büyük etken, trafik polisi nasıl trafik polisi yazan yelek giyiyorsa, onun gibi bir şey bu, meslektaş gibi oluyorsunuz ne bileyim, kardeş gibi oluyorsunuz.” (Katılımcı 5)

“Yola çıkarken aradığımız arkadaşlarımız oluyor, keşke şu kardeşimiz de olsaydı dediğimiz. Arkadaşlarıma alıştım grup içinde yardımlaşma var, ihtiyacı olan arkadaşımız tespit ediliyor, sonra yardım ediliyor o kişilere güzel şeyler bunlar grup içinde veya başka bir problemi varsa ona da yardım ediliyor. Sadece yardımlaşma değil doğum günü ani sürprizler bir şeyler yapılacaksa biz ondan önce davranıyoruz.” (Katılımcı 8).

Motosiklet kullanan kişiler grup içinde bir aile olduklarını ve birbirilerini kardeş gibi gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu şekilde duygusal bağlılıklarını vurgulayan bazı katılımcıların görüşleri şunlardır:

“Bizi birbirimize bağlayan şey kardeşliktir.”(Katılımcı 4)

“Kardeşlik seviyesinde duygusal bağ vardır aramızda, şimdi telefon etsem istediğim arkadaşıma motosiklet grubundaki Türkiye’nin neresinde olursa olsun akşam yemeğine gidebilirim, beni ağırlarlar neden geliyorsun demezler”. (Katılımcı 7)

“Yıllardır aynı yola gittiğiniz insanla abi kardeş oluyorsunuz, zaten bunu yapamazsınız bir daha birlikte seyahat edemezsiniz”. (Katılımcı 9)

“Aradığımda yardıma ihtiyacım var dediğimde ne oldu yerine neredesin geliyorum diye cevap geliyorsa, ben bu insanları evimde ağırlıyorsam, yeri geldiğinde evimde kalıyorsa aynı şekilde ben onlara gittiğimde gönül rahatlığıyla kalıyorsam güveniyorsam bunun anlamı çok büyüktür. Bu yüzden senelerdir dostuz senelerdir arkadaşız, yarı yolda birbirimizi hiçbir zaman bırakmayız”. (Katılımcı 11)

Sosyal kimlik kuramının değerlendirme yönü ise motosiklet grubunda olan kişilerin grup içindeki arkadaşlarına sergiledikleri negatif ve pozitif durumlar ve gruba verdikleri değer olarak ortaya çıkmıştır. Motosiklet grubu içinde negatif anlamda ufak tefek tartışmalar yaşanmasına rağmen bu olayların çok fazla uzamadığı görülmektedir. Ayrıca kişiler, motosiklet grubuna katıldıktan sonra sahip oldukları düşüncelerin, kılık kıyafet düzenlerinin ve arkadaş ortamlarının pozitif anlamda değiştiğini belirtmişlerdir.

“Motosiklet grubuna girmeden önce takım elbise, kravat takmadan işe gitmezdim, sakalımı keserdim, görüşme yapacağım düzgün giyinmem gerekiyor diye düşünürdüm ama motosiklet grubundan sonra işe tişörtle gidiyorum, düşüncelerim fikirlerim değişti, artık görüşmeye gittiğim zaman biliyorlar motosikletçi geldi.” (Katılımcı 7)

“Arkadaş ortamım değişti, seğici oluyorsun, motosiklet arkadaşlarıyla yol yapıyorsun, sadece kulüp içerisinde değil kulüp dışarısında da kamplara gidebiliyorsun herkesin arkadaşları geliyor yeni insanlarla tanışıyorsun, sosyalleşmeler oluyor.” (Katılımcı 8)

Görüşmeye katılan kişiler içinde oldukları motosiklet grubunun hayatlarının önemli bir noktasında olduğunu, ailelerinden sonra motosiklet grubunun geldiğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları bu durumu şöyle ifade etmişlerdir.

“Bizim motosiklet grubumuzun eski ismi şimdi oğlumun ismi, motosiklet grubu ne kadar önemli buradan çıkarılabilir. Bu ismi ayrıca ben değil annesi koydu. Benim için o kadar önemliymiş ki benim eşim oğlumun adına veriyor o ismi.” (Katılımcı 10)

“Ailemden sonra motosiklet grubum geliyor, birincisi ailem ikincisi motorum ve kulübüm diyebilirim. Ailemin buna büyük saygısı var mesela bir yere gideceğim zaman tüm ekipmanlarım hazır olur, çarşamba akşamları misafir davet edilmez bizim evde gelecekte bile müsait olmadığımız uygun bir dille söylenir.”(Katılımcı 14)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Motosiklet grubu içinde olan kişileri sosyal kimlik kuramı açısından inceleyen bu çalışmada kuramının üç boyutuna da yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Bilişsel yönden motosiklet kullanıcıları kendilerini özgür, güvenliğine önem veren ve fiziksel koşullara uygun kişiler olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal yönden motosiklet grubuna ve grup içindeki arkadaşlarına aidiyet ve bağlılıkları, değerlendirme yönünden ise gruba verdikleri önem ve değer motosiklet kullanan kişilerin sosyal kimliklerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Hogg, Abrams ve Brewer, (2017) kişilerin grup içinde kim olduklarına yönelik tanımlamalar yaptıklarını ve kendilerini bu gruplara göre kategorize ederek sosyal kimliklerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca kişiler bu tanımlamaları ve kategorileştirmeyi kendilerine özgü bir şekilde yapmaktadır (Deaux 2001). Çalışma sonucunda motosiklet grubunda olan kişiler tanımlamaları benzer şekilde motosiklet ruhuna özgü yapmışlardır. Motosikletçiler, özgürlüğü ön plana koyarak yaptıkları tanımlamalarda normal hayatlarında yapamadıkları, yapmak isteyip de yerine getiremedikleri durumları motosiklet grubunda kazandıkları sosyal kimlikleriyle yerine getirebilmektedir.

Ellemers, Kortekaas ve Ouwerkerk (1999) göre grup bağlılığı, sosyal kimlik oluşumunda kişilerin grup içerisinde davranma eğilimini etkileyen önemli unsurlardan biridir. Grup içinde olan kişiler zaman içinde grubun ortak algısıyla hareket etmeye, grupla aynı şekilde düşünmeye ve dünyayı grup üyeleriyle aynı şekilde görmeye başlamaktadır (Demirtaş 2003). Bu durum motosiklet grubunda olan kişilerin gruba ve arkadaşlarına olan aidiyetlerini de geliştirerek sosyal kimliğe etki etmektedir. Kişiler içinde oldukları grubun statüsü düşük olsa dahi kendi istekleri ile grubun içinde olduklarından güçlü bir grup bağlılığı hissederler (Turner vd. 1984). Birlikte hareket etme, benzer kıyafetler giyme, benzer istek ve ihtiyaçlara sahip olma, ortak bir akıl yürütme gibi nedenler ayrıca sosyal hayatlarında yapılan bütün aktivitelerin motosiklet ve motosiklet grubuna özgü olması bunun en önemli sonuçlarıdır.

Tajfel'e (1981) göre sosyal kimlik kişinin gruba yüklediği değer ve grup bilgisinden kaynaklanmaktadır. Grup içerisinde kişilerin birbirlerini aile gibi görmesi bu

değeri ortaya koymaktadır. Birlikte uzun yol seyahatleri, paylaşımlar, karşılaşılan sorunlara birlikte çözüm üretme gibi durumlar kişilerin sosyal kimlikleri üzerinde pozitif yönde etkili olmaktadır. İnsanlar, sosyal kimliklerini pozitif anlamda geliştirmeyen gruplardan ayrılma, pozitif anlamda değer katan gruplara katılma eğilimindedir (Tajfel ve Turner 1979; Doosje, Spears ve Ellemers 2002). Motosiklet grupları üyelerine bazı durumlar haricinde pozitif anlamda değer katmaktadır. Yolda kalan bir motosikletçiye yardım etme ve bazı sosyal sorumluluk projelerinde farkındalık yaratmak için toplu sürüş yapma gibi aktivitelerin kişilerin sosyal kimliklerini pozitif etkilediğinin kanıtlarıdır.

Çalışma aktif bir şekilde motosiklet kullanan ve bir motosiklet grubuna üye olan kişileri sosyal kimlik kuramının üç boyutu üzerinden incelemektedir. Bu açıdan bakıldığında çalışma tek grup üzerinden yürütölmüş diğer rekreatif gruplar (dağcılar, bisikletçiler, vb.) göz ardı edilmiştir. Çalışmada veriler kartopu yöntemiyle toplandığından üç kadın motosikletçiye ulaşılabilmiiştir. Bu yüzden kadın ile erkek arasındaki karşılaştırmalara yer verilmemiştir. Ayrıca çalışmada nitel yöntemler kullanıldığından nicel yöntemlerle ulaşılabilecek karşılaştırmalar bulunmamaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda nicel yöntemler kullanılarak kadın-erkek, yaş, medeni durum gibi demografik özelliklere göre karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Brown, R., Condor, S., Mathews, A., Wade, G. ve Williams, J. (1986). Explaining Intergroup Differentiation in an Industrial Organization, *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 59 (4): 273-286.
- Cameron, J. E. (2004). A Three-Factor Model of Social Identity, *Self and identity*, 3(3): 239-262.
- Deaux, K. (1996). Social Identification. İçinde E. T. Higgins ve A. W. Kruglanski (Editörler), *Social Psychology: Handbook of Basic Principles* (ss. 777-798). New York: Guilford Press.
- Deaux, K. (2001). Social Identity. İçinde Worell, J. (Editör). *Encyclopedia of Women and Gender: Sex Similarities and Differences and the Impact of Society on Gender* (ss. 1059- 1068). San Diego, California: Academic Press.
- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar. *İletişim Araştırmaları*, 1 (1): 123-144.
- Doosje, B., Spears, R.ve Ellemers, N. (2002). Social Identity as Both Cause And Effect: The Development of Group Identification in Response to Anticipated and Actual Changes in the Intergroup Status Hierarchy, *British Journal of Social Psychology*, 41 (1): 57-76.
- Ellemers, N., Kortekaas, P. ve Ouwerkerk, J. W. (1999). Self-Categorization, Commitment to the Group and Social Self-Esteem as Related but Distinct Aspects of Social Identity, *European Journal of Social Psychology*, 29 (2-3): 371-389.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for Assessing the Trustworthiness of Naturalistic Inquiries, *Educational Technology Research and Development*, 29 (2): 75- 91.
- Hinkle, S., Taylor, L. A., Fox-Cardamone, D. L. ve Crook, K. F. (1989). Intragroup Identification and Intergroup Differentiation: A Multicomponent Approach, *British Journal of Social Psychology*, 28 (4): 305-317.

- Hogg, M. A., Abrams, D. ve Brewer, M. B. (2017). Social identity: The Role of Self in Group Processes and Intergroup Relations, *Group Processes & Intergroup Relations*, 20 (5): 1-12.
- Jackson, J. W. (2002). Intergroup Attitudes as a Function of Different Dimensions of Group Identification and Perceived Intergroup Conflict, *Self and identity*, 1 (1): 11-33.
- Karasawa, M. (1991). Toward an Assessment of Social Identity: The Structure of Group Identification and Its Effects on In-Group Evaluations, *British Journal of Social Psychology*, 30 (4): 293-307.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research (3. Baskı)*. Oaks: John Wiley.
- Phinney, J. S. (1990). Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of Research, *Psychological Bulletin*, 108 (3): 499.
- Sherif, M. (1967). *Group Conflict and Co-Operation: Their Social Psychology*. London: Psychology Press.
- Tajfel, H. (1978). *Differentiation Between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Inter-Group Relations*. London: Academic Press.
- Tajfel, H. (1981). *Human Groups and Social Categories: Studies in Social Psychology*. New York: Cambridge University Press.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). *An Integrative Theory of Intergroup Conflict*. İçinde W. G. Austin ve S. Worchel (Editörler), *The Social Psychology of Intergroup Relations* (ss. 33-47). Monterey: Brooks/Cole.
- Turner, J. C. (1982). *Towards a Cognitive Redefinition of the Social Group*. İçinde H. Tajfel (Editör), *Social Identity and Intergroup Relations* (ss. 15-40). New York: Cambridge University Press.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.